

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA

SPRENDIMAS
DĖL PILIEČIŲ REIKALAVIMO PASKELBTI REFERENDUMĄ „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 9, 47 IR 147 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO“ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSIPAREIGOJIMAMS NARYSTEI EUROPOS
SAJUNGOJE

2014 m. sausio 29 d. Nr. Sp-
Vilnius

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos referendumo įstatymu, Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 24 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Seimo statuto 170 straipsnio (2012 m. kovo 5 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, n u s p r e n d ž i a:

1. Pritarti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos narių 2014 m. sausio 28 d. pažymai „Dėl 2013 m. rugpjūčio 22 d. piliečių referendumo iniciatyvos „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimams“ (pridedama) ir konstatuoti, kad siūlomas referendumui klausimas ta apimtimi, kuria siekiama nustatyti, kad „Žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei“, yra negalimas teikti referendumui pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir Lietuvos Respublikos konstitucinį aktą „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“, prieš tai referendumu neatsisakius Lietuvos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimų.

2. Nutraukti tolesnius veiksmus tikrinant referendumo iniciatyvinės grupės pateiktus piliečių, reikalaujančių surengti referendumą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“, parašus.

3. Pripažinti netekusiais galios šiuos Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimus:

3.1. 2013 m. rugpjūčio 22 d. sprendimą Nr. Sp-120 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“;

3.2. 2013 m. rugsėjo 9 d. sprendimą Nr. Sp-128 „Dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos laidų, skirtų piliečių iniciatyvinės grupės inicijuojamo privalomojo referendumo agitacijai, rengimo taisyklių tvirtinimo“;

3.3. 2013 m. gruodžio 3 d. sprendimą Nr. Sp-149 „Rekomendacijos dėl inicijuojamo privalomojo referendumo dokumentų dėl referendumo paskelbimo patikrinimo tvarkos“;

3.4. 2013 m. gruodžio 14 d. sprendimą Nr. Sp-150 „Dėl dokumentų, pagrindžiančių piliečių reikalavimą paskelbti referendumą, atitikties Lietuvos Respublikos referendumo įstatymui“;

3.5. 2014 m. sausio 3 d. sprendimą Nr. Sp-2 „Dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2013 m. gruodžio 14 d. sprendimo Nr. Sp-150 įgyvendinimo“;

3.6. 2014 m. sausio 14 d. sprendimą Nr. Sp-3 „Dėl piliečių reikalavimų paskelbti referendumą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“ patikrinimo“.

3.7. 2014 m. sausio 14 d. sprendimą Nr. Sp-12 „Dėl piliečių reikalavimų paskelbti referendumą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“ patikrinimo

Pirmininkas

Zenonas Vaigauskas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS NARIŲ

PAŽYMA NR.

DĖL 2013 M. RUGPJŪČIO 22 D. PILIEČIŲ REFERENDUMO INICIATYVOS „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 9, 47 IR 147 STRAIPSNŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO“ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS NARYSTĖS EUROPOS SĄJUNGOJE ĮSIPAREIGOJIMAMS

2014 m. sausio 27 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – Komisija) 2013 m. rugpjūčio 22 d. sprendimu Nr. Sp-120 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“ nusprendė įregistruoti 26 Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę, iniciatyvinę grupę privalomajam referendumui „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“ paskelbti ir patvirtinti šios iniciatyvinės grupės įregistravimo aktą. Šio sprendimo pagrindu 2013 m. rugpjūčio 29 d. buvo išduoti parašų rinkimo lapai ir nustatytas trijų mėnesių terminas (iki 2013 m. lapkričio 29 d.) piliečių parašams surinkti. Svarstant minėtą klausimą Komisijos posėdyje, kai kurie Komisijos nariai buvo išsakę abejonių dėl referendumui siūlomo klausimo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos tarptautiniams ir Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimams.

2014 m. sausio 24 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – LRKT) paskelbė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Seimo statuto 170 straipsnio (2012 m. kovo 5 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kuriame, be kita ko, nustatė, kad „pagal Konstituciją, referendumu nepanaikinus minėtų konstitucinių Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindų, įtvirtintų Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1, 2 straipsniuose, negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigti Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimai“. LRKT minėtame nutarime taip pat pasisakė, kad pagal Konstituciją negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigta bent viena iš Lietuvos valstybės pamatą sudarančių konstitucinių vertybių – valstybės nepriklausomybė, demokratija, respublika, prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis; referendumu nepanaikinus konstitucinių Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindų negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigti narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimai; taip pat negali būti daromos Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigti Lietuvos Respublikos tarptautiniai įsipareigojimai, jeigu jų neatsisakoma vadovaujantis tarptautinės teisės normomis.

LRKT 2014 m. sausio 24 d. nutarime *inter alia* nurodyta, kuriais atvejais referendumo skelbti apskritai negalima, pirma nepašalinus tam tikrų teisinių aplinkybių. Iš to darytina išvada, kad, registruojant referendumo dėl Konstitucijos keitimo iniciatyvą, būtina patikrinti, ar tokia iniciatyva neprieštaruja Konstitucijoje įtvirtintai teisės normų darnai, neprieštaruja kitoms (nesiūlomoms keisti) Konstitucijos normoms; nepažeidžiami narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimai, jeigu referendumu nesiekama atsisakyti narystės Europos Sąjungoje; nesiekama paneigti Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų, jeigu referendumu nesiekama tų įsipareigojimų atsisakyti.

Jeigu sumanymą keisti Konstituciją iniciatyvinė grupė teikia pagal Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo 10 straipsnį, siūlomo referendumui klausimo atitiktį kitoms Konstitucijos normoms, Lietuvos Respublikos tarptautiniams įsipareigojimams ir narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimams svarsto ir sprendimą dėl to priima Komisija, vadovaudamasi Referendumo įstatymo 10 straipsnio 2 dalies nuostatomis (*posėdyje, kuriame sprendžiamas grupės įregistravimo klausimas*). Tam Komisija galėtų pasitelkti teisės specialistų ir kitų valstybės

institucijų ar mokslo įstaigų specialistų. Komisijos sprendimas atsisakyti minėtu pagrindu registruoti iniciatyvinės grupės prašymą gali būti skundžiamas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad toks Komisijos sprendimas jau kartą buvo priimtas 2013 m. rugpjūčio 2 d., atsisakant registruoti referendumo iniciatyvą, kuria buvo siūloma uždrausti homoseksualizmo propagandą visuomenės informavimo priemonėse. Tada Komisija rėmėsi Komisijos narių išsakytais argumentais ir Seimo kanceliarijos Teisės departamento ir kitų institucijų išvadomis, kad toks referendumas yra galimai diskriminacinio pobūdžio.

Šiuo metu Komisijoje yra tikrinami 2013 m. rugpjūčio 22 d. referendumo iniciatyvos „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“ piliečių parašai, ar jų skaičius atitinka Konstitucijos ir įstatymų reikalavimus. Atsižvelgiant į LRKT 2014 m. sausio 24 d. nutarimą, tokio referendumo skelbimas, pirma neišsprendus klausimo dėl narystės Europos Sąjungoje atsisakymo, **prieštarauja Lietuvos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimams**, konkrečiai principui dėl laisvo kapitalo judėjimo. Europos Teisingumo Teismas byloje *Klaus Konle* prieš Austriją¹ išaiškino, kad nacionalinės teisės priemonės, kurios reglamentuoja žemės nuosavybės įsigijimą turi atitikti tiek Bendrijos normas, reglamentuojančias įsisteigimo laisvę, tiek normas, reglamentuojančias laisvą kapitalo judėjimą.

Taigi tokiomis aplinkybėmis referendumo tokiu klausimu **negalima rengti**, todėl, nepaisant to, kad Komisijos 2013 m. rugpjūčio 22 d. sprendimas registruoti iniciatyvinę grupę buvo priimtas, jo pagrindu išduoti parašų rinkimo lapai, parašai buvo renkami ir pristatyti Komisijai, **bet kokie tolesni Komisijos veiksmai, susiję su minėtos referendumo iniciatyvos svarstymu** (tolesnis parašų tikrinimas, svarstymas, ar surinktas reikalingas parašų skaičius, nepriklausomai nuo pateiktų parašų skaičiaus), **yra vedantys prie nekonstitucinio rezultato, todėl prieštaraujantys Konstitucijai ir todėl negalimi**. Pats LRKT 2014 m. sausio 24 d. nutarimas savaime nepanaikina Komisijos 2013 m. rugpjūčio 22 d. sprendimo Nr. Sp-120 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“, bet minėtu Komisijos sprendimu pradėta teisinė procedūra nėra pasibaigusi, todėl Komisija pati turi panaikinti ar pakeisti savo priimtus sprendimus Konstitucijos 7 straipsnio, Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo ir LRKT 2014 m. sausio 24 d. nutarimo motyvuose įvardytais pagrindais.

Pažymėtina, kad referendumo iniciatyva „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo“ prieštarauja Lietuvos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimams tik ta apimtimi, kiek siekiama nustatyti, kad „Žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei“. Referendumo įstatymo 10 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad „*piliečių reikalavime siūlomo teikti referendumui sprendimo teksto keisti neleidžiamą*“. LRKT 2014 m. sausio 24 d. nutarimas nepaneigia ir LRKT 1994 m. birželio 15 d. nutarimo, kuriame LRKT (kaip ir 2014 m. sausio 24 d. nutarime) pasisako, kad Seimas neturi teisės taisyti ar keisti referendumui siūlomo klausimo teksto. LRKT 2014 m. sausio 24 d. nutarime pažymėjo ir tai, kad išimtinė 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų teisė pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją nereiškia, kad Seimas, svarstydamas pateiktą sumanymą, apskritai negali pakeisti pateikto projekto teksto, tačiau gali būti daromi tik neesminiai, t. y. iš esmės nekeičiantys pateikto projekto turinio, pakeitimai, kuriais siekiama projekto tekstą geriau suredaguoti lietuvių kalbos ir teisinės technikos požiūriu, nekeičiant siūlomo konstitucinio reguliavimo apimtį patikslinti ar sukonkretinti siūlomas formuluotes. **Taigi, remiantis LRKT suformuluota konstitucine doktrina, šiame etape negalima iš esmės keisti siūlomo projekto teksto, t. y. atsisakyti tik tos dalies, kuri prieštarauja Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimams, arba papildyti projekto tekstą siūlymu atsisakyti narystės Europos Sąjungoje; tam reikalinga rengti naują sumanymą keisti Konstituciją.**

Remdamiesi tuo, kas išdėstyta, **s i ū l o m e** Komisijai:

1. Pripažinti, kad siūlomas referendumui klausimas ta apimtimi, kuria siekiama nustatyti, kad „Žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos

¹ Byla C-302/97 Klaus Konle v. Republik Österreich [1999] ECR I-3099

Respublikos piliečiams ir valstybei“ yra negalimas pagal Konstituciją ir Lietuvos Respublikos konstitucinį aktą „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir tuo pagrindu nutraukti tolesnius veiksmus tikrinant pateiktus piliečių, reikalaujančių surengti tokį referendumą, parašus.

2. Pripažinti Komisijos 2013 m. rugpjūčio 22 d. sprendimą Nr. Sp-120 „Dėl iniciatyvinės grupės privalomajam referendumui paskelbti įregistravimo“ (*ir paskesnius, su juo susijusius Komisijos sprendimus, sąrašą parengsime*) netekusiu galios.

3. Siūlyti Komisijai, atsižvelgiant į sukauptą patirtį bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką (2013 m. gruodžio 21 d. ir 2014 m. sausio 23 d. sprendimus), sudaryti darbo grupę pasiūlymams dėl Referendumo įstatymo tobulinimo bei lokalių teisės aktų projektams parengti.

Komisijos nariai:

Valdas Benkuskas

Ligita Klapavščiuk

Elena Masnevaitė

Laura Matjošaitytė

Svetlana Misevičienė

Rokas Stabingis

Jonas Udris

Valdemar Urban

Živilė Verbylaitė